

เทศน์เช้า วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๔๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ความสุขความทุกข์เป็นสากลนะ ทุกชาติทุกศาสนาปรารถนาแต่ความสุข ปรารถนาความสุข สัตว์โลกเกิดมาแล้วปรารถนาความสุข เกลียดความทุกข์ ไม่ต้องการเจอความทุกข์เลย แต่ความสุขความทุกข์เป็นสากล แต่เวลาภาษา สิ่งที่ว่าสื่อเข้าไปมันเป็นของพื้นถิ่น พื้นถิ่นสิ่งใดจะสื่อเข้าไปหาความสุข ความสุขไง คุณใช้เวลาเขาปรารถนาความสุขกัน เขาแสวงหาความสุขกัน เวลาความสุขอันละเอียดเข้าไป

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “การครองเรือน เหมือนกับการวิดทะเลทั้งทะเลเลยนะ เอาปลาตัวเดียว” ความสุขเปรียบเทียบการลงทุนไง การลงทุน เราต้องวิดทะเลทั้งทะเลเลย เอาปลาตัวเล็กๆ ตัวเดียว ความสุขนี้ปรารถนากันอย่างนั้น นั่นคือชีวิตครองเรือน แต่โลกเขาว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่เขาปรารถนาทั้งในสิ่งที่ปรารถนา

แต่ความสุขของเรา ความสุขในศาสนาเรา คุณก็การเสียสละ การไม่ได้แสวงหา การเสียสละ แล้วถ้าไม่เสียสละเราต้องแสวงหาหรือ? ครูบาอาจารย์ท่านบอกว่า “ในโลกนี้คนทุกข์คนยาก คนจน คนรวย มีเหมือนกัน” มีเหมือนกันนะ แต่ว่าเวลาความสุขความทุกข์มันเป็นเรื่องของหัวใจ เราไม่ต้องไปปรารถนาตรงนั้น ถ้าเราไม่มีสิ่งที่เราจะเทียบเขาได้ เราเป็นคนทุกข์คนยากนะ เรามีความคิดที่ดีๆ นี่ไงสิ่งที่ความคิดที่ดี ความสุขอันละเอียดมันจะเกิดมาในหัวใจ

ความสุขอันละเอียด ถ้าเราคิดสิ่งที่ดี แล้วมันคิดได้อย่างไร ในเมื่อสิ่งที่บีบคั้นอยู่ เราเป็นคนอึดอัดขาดแคลน มันก็มีแต่สิ่งที่บีบคั้นเป็นความทุกข์ ความขาดแคลนมันบีบคั้น แล้วจะคิดดีได้อย่างไร?

นี่เราก็คิดว่าคิดดีไม่ได้เพราะอะไร? สิ่งนั้นเพราะใจเราหยาบไง ถ้าใจเราละเอียด ใจเราละเอียดขึ้นมา สิ่งที่ว่าบีบคั้นขนาดไหนมันก็คิดของเขาได้ นี่เรื่องของหัวใจไง ถ้าเรื่องของหัวใจ เรื่องของความคิด สิ่งนี้มันจะเข้ามาถึงหัวใจของเรา ความปรารถนาอย่างนี้ เวลาทางโลกเขาคิดกัน ถ้าสุขเวทนา ทุกขเวทนา มีความสุขความทุกข์นี้เข้าใจได้ แต่วิมุตติสุขมันไม่มีเวทนา

ไม่มีเหตุมันสุขได้อย่างไร? มันต้องมีเหตุมันถึงมีความสุขสิ เพราะมีเหตุถึงมีการกระทำ เพราะมีการกระทำมันถึงมีกรรมดีกรรมชั่ว เพราะมีกรรมดีกรรมชั่วมันถึงมีแรงขับไสของอวิชชา

อวิชชาคือสิ่งที่ป็นต้นหาความทะยานอยาก คือเรื่องพญามารในหัวใจ มันขับไสอย่างนี้ นี่จิตทุกดวงใจ ภาวสภาวะของจิต จิตนี้เป็นที่อยู่ของอวิชชา เป็นที่อยู่ของพญามารไง มารอาศัยหัวใจของเราอยู่นะ แล้วหัวใจของเราถ้าเป็นธรรม ธรรมะ สภาวะหัวใจ สภาวะของใจมันเป็น ภาชนะสิ่งที่จะรับธรรมได้ จะรับธรรมได้นะ เพราะสุขทุกข์มันอยู่ที่ใจ ถ้าความสุขทุกข์อยู่ที่ใจ สิ่งที่ว่าเราขาดแคลนสิ่งใดเราก็นึกให้เป็นความสุขสิ มันก็เป็นความสุขขึ้นมาได้

มันนึกไม่ได้หรอก ถ้าเราไม่ได้เสียสละนะ ถ้าเราเสียสละออกไป เราเคยเสียสละ เราทำของเราไว้ สิ่งนี้มันจะเป็นจริต เป็นนิสสัย เป็นศรัทธาความเชื่อ ถ้ามีศรัทธา เห็นไหม มีศรัทธา มุมมองของแต่ละคนนะ คุณความสุขที่เขาแสวงหากัน นี่ชมรมต่างๆ ชมรมสิ่งใดถ้าเขาได้สิ่งที่เป็น เป้าหมายของชมรมเขา เขาจะมีความสุขของเขาละ ชมรมรถจักรยานยนต์ ชมรมจักรยานเก่า ชมรมอะไรก็แล้วแต่ เขาแสวงหามาแล้วมันจะเป็นความสุขของเขา แต่พวกเรานี้เราไม่ปรารถนา

เศษเหล็กกันนะ เศษเหล็กเขาขายของเก่า ของเก่าๆ ที่เขาไปซังกิโยลขายกัน พวกนั้นเขาเอามา ลูบคาลำกันแล้วเขามีความสุข เห็นไหม เป็นความสุขของเขาถ้าใจปรารถนา สิ่งที่ปรารถนา นี่ความสุขอยู่ที่ชมรมต่างๆ ที่เขาหามา แล้วเป็นความสุขของเขา ความสุขอย่างนั้นเกิดจากอะไร? เกิดจากอามิส เกิดจากกิเลสมันหลอกใจ ต้นหาความทะยานอยาก เราตั้งเป้า เรารักสิ่งใด เรา สงวนสิ่งใด เราแสวงหาสิ่งนั้นมา

“ที่ไหนมีรัก ที่นั่นมีทุกข์” เพราะเรารัก เรา สงวนขึ้นมา พอเราแสวงหามาเราต้องถนอม รักษาใช่ไหม? ใครมาแตะของเรา เรากลับสิ่งนั้นเสียหาย เรากลับสิ่งนั้นชำรุด เรากลับสิ่งนั้นจะ ชราคร่ำคร่าไป เรารัก เพราะเรารัก เราผูกพัน เราก็ต้องถนอมรักษา มันเป็นความทุกข์อันละเอียด ความทุกข์อันละเอียด เขาเอาสิ่งที่เป็นความปรารถนาออกมาต่อเรา แล้วต่อหัวใจไง แล้วหัวใจก็ ตะครุบเหยื่อ แล้วก็หาว่าสิ่งนั้นเป็นความสุขๆ ใครแสวงหามาก ชมรมสิ่งใด ใครสะสมได้มาก คนนั้นเอามาประกวดกัน คนนั้นได้รางวัล เขาเอาสิ่งที่ว่าเรื่องของมารมาหลอกกัน หลอกให้เรา ไปตาม นี่เป็นความสุขของเขา สุขนี้เป็นสากล ทุกคนปรารถนาความสุข แต่สุขของใคร? สุขของใคร? สุขของสิ่งที่ว่าเขาแสวงหาสิ่งใดก็สุขของเขาอย่างนั้นนะ สุขของใคร? แล้วแสวงหามา มันคุ้มค่าไหม? ความลงทุนของเขาคุ้มค่าไหม?

แต่สิ่งนี้ถ้ามันเป็นอำนาจวาสนานะ มันเป็นมาโดยกรรม ถ้าเป็นมาโดยกรรม เราทำสิ่งใด ประสบความสำเร็จไปหมดเลย นี่สิ่งตอบแทนมหาศาลเลย สิ่งนั้นเป็นกิเลสไหม? ไม่เป็นกิเลส นะ ฟังให้คินะ เขาว่าสิ่งที่เป็นวัตถุ สิ่งแสวงหานี้เป็นกิเลสทั้งหมด ถ้าเป็นกิเลส พระอรหันต์เกิดขึ้นมาได้อย่างไร? เวลาเราคัดแปลงตน เราแก้ไข อุบายวิธีการเข้าไปหาความสุข นี่โลกเขา แสวงหาสิ่งใดเขาเป็นความสุข

แล้วพระเรา เห็นไหม นี่ถ้าบวชเป็นพระแล้ว อยู่ในศีล ๒๒๗ นี่ก็แสนยากอยู่แล้ว แล้วถือ รุกคฺทำไหม? รุกคฺ นี่รุกคฺควัตรให้ยุ่งยาก ให้ลำบากไปหมด...รุกคฺควัตรเป็นเครื่องขัดเกลากิเลส เพราะสิ่งที่เดี๋ยวนี้โลกเจริญขึ้นมา ในสังคม ปลา เห็นไหม ในสังคม ในกระแสมันดีขึ้นมา สิ่ง ที่ น้ำนี้ออกซิเจนดี สิ่งต่างๆ ดี มันก็ดีขึ้นมา

ถ้าสังคมเขาสนใจเรื่องศาสนา เขาเห็นว่าพระที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เขาก็มาใส่บาตร มันก็ เป็นสิ่งที่มันเป็นอุปสรรคพอสมควร แต่สิ่งนี้มันเป็นการขัดเกลานะ เพราะอะไร? เพราะถ้าเรา รุกคฺไปอยู่ในป่านะ เราไปอยู่ตามสถานะของอำนาจวาสนาของเรา มันจะได้ข้าวเปล่าๆ หรือจะ ไม่ได้สิ่งใดเลย แล้วถ้ามันตามมา สิ่งก็ตามมาก็เอาอำนาจวาสนาของคนอื่นตามมา ตามมาเจอ จานกัน

แต่ถ้าเป็นอำนาจวาสนาของเรา เห็นไหม บิณฑบาตเป็นวัตร บิณฑบาต นี่รุกคฺควัตรข้อ หนึ่ง บิณฑบาตเป็นวัตร สิ่งที่บิณฑบาตมา นี่มันเป็นอุบายวิธีการจะเข้าไปหาความสุขอันละเอียด ที่ว่านี่ไง ความสุขอันละเอียด เห็นไหม ความสุขอันละเอียดมันต้องมีวิธีการ การแสวงหาต่างๆ เขาต้องมีวิธีการของเขา ต้องมีอุบายวิธีการของเขา

อันนี้ก็เหมือนกัน เราปรารถนาความสุขของเรา เราก็ต้องพยายามตัดแปลง แก้ไขค้นหา ความทะยานอยากที่มันมักมากของมัน ในหัวใจสิ่งใดใครมีมาก ใครมีประณีต คนนั้นจะมีอำนาจ วาสนา ถ้าเป็นอำนาจวาสนา อย่างเช่นพระสิวาลีเป็นพระอรหันต์ นี่มีลาภสักการะมากเพราะท่าน สร้างของท่านมา พระอรหันต์ที่ไม่ได้สร้างของท่านมาท่านก็อยู่ตามอำนาจวาสนาของท่าน เพราะอะไร? เพราะมันสุขที่ใจใจ ถ้าใจถึงสิ้นกิเลสแล้วสิ่งนี้ไม่เป็นปัญหาหรรอก สิ่งนี้เป็นปัจจัย เครื่องอาศัย ปัจจัยเครื่องอาศัย เช่น ชีวิตเรา คนเราถ้าไม่หายใจแค่ ๕ นาที นี่ไม่มีออกซิเจนไป เลี้ยงสมอง คนนั้นจะต้องพิการไป นี่แค่สิ่งนี้มันยังเพื่อสิ่งที่เลี้ยงสมอง เลี้ยงร่างกายให้มัน เข้มแข็งแข็งแรงมา

อาหารก็เหมือนกัน ป้างจัยเครื่องอาศัยมันแค่เลี้ยงชีวิตเท่านั้นแหละ มันแค่เลี้ยงชีวิตนะ ถ้าเราต้องการปรารถนามาก คุณติอยู่อย่างทุนนิยมของเขา นี่โกดังสินค้าของเขาเป็นโกดังๆ เลย กินไม่หมดหรือ กินอย่างไรก็ไม่หมด เราเอาป้างจัยเพื่อมาใช้ นี่ไม่ทันด้วย เสียหายด้วย แต่ของเขาเป็นทุนนิยม เขาต้องกระจายไปในตลาดสินค้าของเขา

นี่แล้วเราใช้ขนาดไหน? แค่อิ่มท้องนะ แค่อิ่มเพื่อป้างจัยเครื่องอาศัย ถ้าเราไม่มีความผูกพัน เราไม่มีความรัก ที่ไหนมีรัก ที่นั่นมีทุกข์ ที่ไหนมีการแสวงหา ที่ไหนมีการรักษา ที่นั่นเป็นทุกข์ เรามีตามธรรมชาติ มันเป็นสภาวะตามธรรมชาติ เราไม่ได้แสวงหามันเป็นไปตามธรรมชาติ เราจะไม่มีความทุกข์ใจ นี่อยู่กับโลกโดยไม่ทุกข์ใจ อยู่กับโลกโดยไม่ทุกข์ใจ น้ำบนใบบัว มันอยู่ด้วยกันแต่ มันไม่ทุกข์ใจ

แต่ถ้าเรามีกิเลส เรามีกิเลสมันอยู่ด้วยความทุกข์ใจ อยู่ด้วยการวิตกกังวล อยู่ด้วยความไม่สมความปรารถนา นี่ค้นหาความทะยานอยากไม่มีวันพอ ทั่วๆ ที่ของน้ำมันเหลือเพื่อ ถ้าใช้ประโยชน์ในป้างจัยเครื่องอาศัยมันเหลือเพื่อมาก แต่ว่ากิเลสมันก็ไม่พอของมัน นี่กิเลสไม่มีวันเต็มใจ เราถึงต้องเสียสละ มันตระหนี่ถี่เหนียว เราต้องเสียสละกับมัน เราต้องต่อสู้กับมัน ใจ ต่อสู้กับใจ

ถ้าเราต่อสู้กับใจ ถ้าวันไหนเราชนะใจเราเอง นี่ความสุขอันละเอียดเกิดขึ้นแล้ว แต่ถ้าเราแสวงหาเพื่อเหยื่อๆ วันไหนจะมีความสุขล่ะ? วันไหนจะมีความสุขเพียงพอล่ะ? ความเพียงพอไม่มี กิเลสไม่เคยอิ่มเต็ม กิเลสไม่เคยเต็มหรือ ไล่เชื้อเข้าไฟมันเผาไหม้ไม่มีวันพอ ไฟมันจะลุกโชติช่วงเลย

นี่อาบเหงื่อต่างน้ำมาเพื่อกิเลสๆ แต่ในเมื่อถ้าเป็นธรรมชาติมันก็เหมือนกัน หน้าที่การงานเหมือนกัน ตำแหน่งหน้าที่การงานเหมือนกัน อันหนึ่งเพื่อสนองกิเลส อันหนึ่งเพื่อสนองธรรมชาติ เพราะอะไร? เพราะเราเกิดมาโดยธรรมชาติ เกิดมาโดยธรรมชาติ เกิดมานี้เราเป็นญาติกันโดยธรรมชาติ เราเกิดมามีปากมีท้อง เราต้องมีหน้าที่การงาน เราทำหน้าที่การงานตามหน้าที่การงานของเรา แล้วสิ่งที่ตอบสนองมานะอยู่ที่บุญกุศล อยู่ที่บาปอกุศล ทำดีทำชั่ว

เราเป็นคนมีบุญกุศลมาก เราสร้างบุญกุศลมามาก แต่เราไปเกิดอยู่กับคนพาล ไปเกิดในสังคมที่เขาเอารัดเอาเปรียบกัน เราไปอยู่ในสังคมนั้นเราก็ลำบากเดือดร้อน สังคมเหมือนกับน้ำ แล้วเราเป็นปลาที่ไปเกิดในน้ำอย่างนั้น เราก็ต้องดิ้นรนของเรา หาทองออกของเรา สิ่งนี้มันเป็น

เรื่องของกรรมที่พาเกิด สภาวะพาเกิดสภาวะแบบนั้น ถ้าเราไปเจอสภาวะแบบนั้นเราก็ทำหน้าที่ของเรา น้ำจะไม่คืออย่างไร น้ำที่ของเราก็ทำความดีของเราตลอดไป เรื่องของเขา เรื่องของสังคม เรื่องของคนอื่น เรื่องของเราคือประโยชน์ของเรา เห็นไหม คุณอาหารที่เราจะเอาใส่ปาก ถ้ามันมีสารพิษเรายังปฏิเสธเลย เรากินแต่อาหารที่ไม่มีสารพิษเพื่อร่างกายของเรา

การกระทำของเรา ความคิดของเรา ถ้ามันเป็นบาปอกุศล เป็นการเบียดเบียนกัน เป็นการทำลายกัน อันนั้นมันเป็นสารพิษ แล้วในเมื่อสังคมมันเป็นแบบนั้น เราจะเอาสารพิษเข้าปากเรา เราพอใจทำไม? เราทำไมได้หรืออก แต่ทำไมความคิดมันทำได้ล่ะ? ความคิดเพราะอะไร? เพราะมันมีเชื้อสิ่งที่กระทบในหัวใจ คือวิชาที่มันมีสารอยู่ในหัวใจอยู่แล้วไง แล้วถ้าสิ่งนี้เราถึงจะเข้ามาชำระอย่างนี้ได้

ถ้าชำระอย่างนี้ เห็นไหม วิมุตติสุขเกิดตรงนี้ เกิดที่ว่าถ้าเราไปชำระสารพิษ ชำระสิ่งที่มันเป็นอวิชชาในหัวใจของเรา สิ่งนี้เป็นความสุขอันละเอียด ความสุขอันละเอียดตรงไหน? เวลาความสุขทางโลกเขาต้องการสิ่งใด ชมรมสิ่งใดเขาหาสิ่งนั้นมา สิ่งนั้นประกวดแล้วเขาได้รางวัล คนนั้นเป็นความสุขของเขา นั่นเป็นอามิส เราทำบุญกุศลของเรา ไปเกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม มันกินวิญญาณาหาร ผัสสาหาร กวพิงการาหาร อาหารอย่างนี้เสร็จแล้วมันก็เป็นความสุข

แต่วิมุตติสุข สุขอย่างไรล่ะ? สุขเพราะมันมีความบกพร่องในใจ มันมีสารพิษอยู่ในหัวใจ ถ้าเราล้างสารพิษอันนั้นออก มันไม่มีการผัสสะ มันไม่มีสิ่งใดๆ เลย ความสุขอันละเอียดอันนี้ นี่ที่ว่าความสุขเป็นสากลๆ โลกนี้ปรารถนาความสุขทั้งนั้นเลย แล้วก็ต่างคนต่างแสวงหาณะ แล้วก็เลือดโชกไปทั้งนั้นเลย ต่างคนต่างเลือดโชก แล้วก็ว่าสิ่งนั้นเป็นความสุข สิ่งนั้นเป็นความสุข

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงบอกว่าการแสวงหาอย่างนั้นคือเข้าไปกอดในกองไฟ ทุกคนปรารถนาวิ่งเข้าไปกอดกองไฟกัน อำนาจคือกองไฟ อำนาจคือสิ่งที่ต้องรักษาไว้ สิ่งนี้ทุกคนต้องการหาอำนาจ อำนาจเพื่อหาความสุขมาใส่ตัว แล้วอำนาจเป็นความสุขของตัวจริงไหม? เพราะสิ่งที่มีอำนาจสูงสุด ยิ่งสูงขนาดไหนยิ่งลมแรงขนาดนั้น แต่ถ้าเราลมแรงขนาดไหน แต่ถ้ามันเป็นสภาวะธรรมนะ มันจะได้มา มันจะเสียไปเราไม่เดือดร้อน สิ่งนี้ไม่เดือดร้อนกับเรา มันเป็นความสุขไหม? เราไม่ต้องกังวลกับสิ่งใดเลย สิ่งนั้นมันมาของเขาสอง

สิ่งที่มาเอง นี่สิ่งที่มาเอง แต่โลกเดี๋ยวนี้มันเป็นโลกๆ คำว่าโลกคือการประชาสัมพันธ์ ทำความดีแค่แสงหิ่งห้อย โฆษณาไปว่าสิ่งนี้คือแสงของพระอาทิตย์ไง แต่ถ้าเป็นสัจจะความจริง แสงพระอาทิตย์ต้องใครไปโฆษณามันไหม? แสงพระจันทร์ใครต้องโฆษณามันไหม? แสงของหิ่งห้อยต้องโฆษณาเขาไหม? ถ้าเป็นความดี อำนาจวาสนาบารมี คนดีคือคนดี สังคมยอมรับว่าคนดี คนนี้ทำประโยชน์แค่แสงหิ่งห้อย พยายามประชาสัมพันธ์ เดี่ยวนี้ประชาสัมพันธ์

นี่เรื่องโลกๆ คือการโกหก เรื่องโลกๆ คือการหลอกลวง เรื่องของกรรม เราไม่หลอกตัวเราเอง ถ้าเราไม่หลอกตัวเราเองเราจะไม่มีความทุกข์เลย เราอยู่สถานะไหน เราทำตามสถานะหน้าที่ของเรา เราอยู่ในสถานะไหนนะ แล้วกลิ่นของศีล กลิ่นของกรรม มันหอมทวนลม มันไปตามกระแสลม ไม่ต้องประชาสัมพันธ์ ความดีไม่ต้องประชาสัมพันธ์นะ กลิ่นของความดีมันเป็นไปของมันเอง ถ้าเราประชาสัมพันธ์ขนาดไหนเรายังเหนื่อยนะ เพราะอะไร? ยิ่งประชาสัมพันธ์ไป เราทำไม่ได้อย่างที่เรานึกออกไป มันยิ่งกลับมาทำลายเราเอง

นี่เรื่องของโลกกับเรื่องของกรรม เราเอาเรื่องของกรรม เรื่องของกรรมคือเรื่องของสัจจะ สัจจะ อริยสัจจะ แล้วสัจจะนี่สัจจะของโลกสัจจะโดยสมมุติ ที่ทางวิทยาศาสตร์นี้สมมุติหมดเลย แล้วสัจจะความจริง สุขทุกข์นี้ไง สุขทุกข์ที่เป็นสากล ชีวิตทุกชีวิตต้องปรารถนาความสุข ปรารถนาความสุข เห็นไหม เรื่องของหน้าที่การงาน เรื่องของโลก เกิดมาเป็นญาติกันโดยกรรม มีหนึ่งปากหนึ่งท้องเท่าๆ กัน ไม่มีใครได้เปรียบเสียเปรียบเลย เสมอภาค แต่กิเลสตัณหาความทะยานอยากในหัวใจนั้นนะ สิ่งนั้นมันเป็นการเผาผลาญใจ

เรื่องของโลกก็ลืมหืมตาข้างหนึ่ง เรื่องของโลกเราก็อยู่กับโลก รักษาไป เรื่องของกรรม เราก็ต้องแสวงหาสิ่งนี้มาเพื่อจะไม่ให้เราเดือดร้อนจนเกินไปนัก ไม่เดือดร้อนจนเกินไปนัก มันต้องทุกข์แน่นอน เพราะการเกิดเป็นการทุกข์ สิ่งที่เกิดขึ้นมาแล้วมันต้องมีผัสสะมันต้องเป็นความทุกข์ แต่ให้มันเป็นสิ่งที่เข้าไปเจือจางมัน จนถึงที่สุด เห็นไหม จากความสุขหยาบๆ จากความสุขจากการเสพ จากความสุขจากปัญญาที่มันปล่อยวาง จากความสุขที่มันทำลายเชื้อไขในหัวใจ ความสุขที่ว่าโลกปรารถนาความสุข ที่ว่าว่างๆ เป็นความสุข นั่นแหละไม้ทิ้งนั้นเลย

สิ่งที่ว่าง ใครไปรู้ว่าว่าง? ความว่างมันอยู่ที่ไหน? แล้วใครรู้ว่าว่าง ถ้าวิมุติสุขขณะเขาอยู่ในหัวใจ อิมเต็มในหัวใจของเขา มันเป็นสันติภูมิจิโกลในใจดวงนั้น แล้วใจดวงนั้นถามมา มีปัญหาถามมา ถ้าถามมาจะบอกขั้นตอนของวิธีการได้ถูกต้อง ผู้ที่เข้าไปถึงความสุขอย่างนั้น ต้องบอก

ว่าเหมือนกับเราเป็นเศรษฐี เราต้องรู้จักว่าวิธีการหาเงินมาอย่างไร? เราเก็บสะสมเงินอย่างไรถึงเป็นเศรษฐีขึ้นมาได้ เราบอกเราเป็นเศรษฐี เงินนี้ได้มาอย่างไร? ว่าง บัญชีเป็นอย่างไร? ว่าง ว่าง ไปหมดเลย แล้วมันมาอย่างไร? สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ใช่ ถ้าสิ่งที่เป็นความจริงให้ตามมา

นี่ความสุขอย่างนี้มันบอกได้ ความสุขอย่างนี้อธิบายได้ ความสุขอย่างนี้เป็นผู้ชี้มาได้ นี่ดวงตาของโลก แล้วมีอยู่ในศาสนาพุทธของเรา ในศาสนาพุทธของเรา เห็นไหม ความสุขอันละเอียดอย่างนี้ นี้อย่างอื่นในศาสนาอื่นไม่มี แต่เขากันไปประสาของเขา เพราะอะไร? เพราะมันเป็นจินตนาการ แต่ถ้าเป็นความจริงนะมันจะเข้าถึงได้ มีเหตุมีผล มีที่เริ่มต้น มีวิธีการ แล้วมีที่สิ้นสุด เอวัง